

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Herttaliisa Tuure, toiminnanjohtaja
Reetta Pietikäinen, asiantuntija

Lausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle:

Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 241/2020 vp)

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry kiittää työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa mahdollisuudesta lausua sote-uudistusta käsittelevästä lakiesityksestä. Into keskittyy lausunnossaan uudistuksen vaikutuksiin työpajatoimintaan ja sen kohderyhmien, heikossa työmarkkina-asemassa olevien nuorten ja aikuisten palveluihin.

Lausunnon keskeinen sisältö:

- **Sote-uudistuksen tavoitteet hyvinvointierojen kaventamisesta palveluiden saatavuuden parantamiseen ovat kannatettavia.** Uudistus on tarkoituksenmukainen myös yhteiskunnallisten muutosten tuomiin haasteisiin vastaamiseksi ja kustannusten kasvun hillitsemiseksi.
- **Lakiesitys ei kuitenkaan huomioi riittävästi työpajatoiminnan kaltaisen hyvinvointialueiden ja kuntien yhdyspinnoille asemoituvan monialaisen palvelun toimintaedellytyksiä.** Esityksessä ei ole arvioitu uudistuksen vaikutuksia työpajatoimintaan ja sen asiakasryhmien palveluihin.
- **Uudistuksen myötä kunnalliset työpajat eivät voi enää tuottaa hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle siirtyvää kuntouttavaa työtoimintaa tai sosiaalista kuntoutusta.** Tästä seuraa, että monet työpajat voivat menettää toimintaedellytyksensä ja sitä kautta asiakkaat tarpeisiinsa vastaavat palvelut. **Uudistus on heikentämässä työttömien ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien palvelujen saatavuutta.**
- **Hallitusohjelmaan on kirjattu, että työpajatoiminnan toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä vahvistetaan. Sote-uudistus on vesittämässä tämän tavoitteen, sillä se on kriittinen erityisesti kunnallisille työpajoille.**
- **Sote-uudistus on heikentämässä mahdollisuuksia saavuttaa hallituksen työllisyystavoitteet.** Työpajat ovat keskeisiä toimijoita työllisyyden edistämisessä ja tarjoavat monipuolisia ratkaisuja työllistymiskynnysten ylittämiseen. Työpajojen toimintaedellytysten heikentäminen ei tue työllisyysasteen nostamista, vaan on päinvastoin lisäämässä työttömyyttä. Koronaepidemian myötä rajusti kasvaneen työttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden yleistymisen vuoksi työllisyyttä tukevia ja edistäviä palveluita tulee pikemminkin lisätä.
- **Sote-uudistus on myös vaikeuttamassa oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteisiin pääsemistä.** Monilla työpajoilla on jo pitkään voinut suorittaa tutkinnon osia tai kokonaisia tutkintoja. Oppivelvollisuuden laajentamista koskevassa laissa työpajat nähdään muina oppimisympäristöinä. **Jos työpajojen määrä vähenee, heikenevät oppivelvollisten mahdollisuudet hyödyntää niitä opintojensa tukena ja osana koulutuspolkujaan.** Jotta koulutuksen keskeyttämiset saadaan vähenemään, tulee koulutuksen järjestäjien ja työpajojen yhteistyötä pikemminkin vahvistaa ja laajentaa.
- Uudistuksen vaikutukset kunnallisten työpajojen tuottamaan kuntouttavaan työtoimintaan ja niiden toimintaedellytyksiin tulee pikaisesti arvioida – tätä ei saa jättää hyvinvointialueiden tehtäväksi. **Työpajapalveluiden jatkumisen edellytykset tulee varmistaa sote-uudistusta koskevassa laissa.**
- **Lain tulee mahdollistaa, että kunnallinen työpaja voi jatkossakin tuottaa kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta, vaikka ne siirtyvät hyvinvointialueen järjestämisvastuulle.** Olennaista on turvata kunnallisille työpajoille kuntouttavaan työtoimintaan liittyvä valtion korvaus. Kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen osalta tarvitaan työpajoja ja vastaavia valmennusyksiköitä koskeva poikkeus samaan tapaan kuin työsopimuslaissa (26.1.2001/55) on tällä hetkellä. **Mahdollinen ratkaisu voi olla hyvinvointialueen ja kunnan sopimuksellisuus ilman kilpailutus- ja yhtiöittämisvelvoitteita tai kuntouttavaan työtoimintaan ja sosiaaliseen kuntoutukseen liittyvän järjestämisvastuun siirtoon kuntaan.**

Taustaa: työpajatoiminnan nykytila

Nuorisolain (1285/2016) mukaan nuorten työpajatoiminnan tehtävänä on valmennuksen avulla parantaa nuoren valmiuksia päästä koulutukseen, suorittaa koulutus loppuun ja päästä avoimille työmarkkinoille tai muuhun tarvitsemaansa palveluun. Nuorisolain mukaan työpajatoiminnan tarkoituksena on parantaa nuoren elämäntaitoja sekä edistää hänen kasvuaan, itsenäistymistään ja osallisuutta yhteiskuntaan.

Suomessa toimii n. 280 työpajaa, joista n. 65 % on kunnallisia organisaatioita, loput ovat yhdistyksiä ja säätiöitä. Nuorten lisäksi toimintaan osallistuu aikuisia, joita on työpajojen asiakaskunnasta lähes puolet: vuonna 2019 työpajojen valmentautujia oli yhteensä 25 971, joista nuoria alle 29-vuotiaita oli 14 424. Tällä hetkellä työpajatoiminnan alueellinen saavutettavuus on hyvä, ja työpajat tarjoavat lähipalveluita: työpajatoiminta kattaa noin 90 prosenttia Suomen kunnista.

Työpajojen yleisin toimenpide sekä nuorilla että aikuisilla on kuntouttava työtoiminta. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistui vuonna 2019 työpajoilla kaikkiaan n. 11 300 valmentautujaa, joista 5 200 nuoria. **Työpajaorganisaatiot ovat siis kuntouttavan työtoiminnan merkittäviä tuottajia.** Sosiaalinen kuntoutus on työpajojen neljänneksi yleisin toimenpide: siihen osallistui 2019 yhteensä n. 1 500 valmentautujaa, joista n. 700 nuoria.¹ **Työpajojen tuottama kuntouttava työtoiminta ja sosiaalinen kuntoutus mahdollistavat heikossa työmarkkina-asemassa oleville nuorille ja aikuisille heidän tarpeisiinsa vastaavan kokonaisvaltaisen ja yksilöllisen tuen, mielekkäät ja osaamista kasvattavat työtehtävät sekä sosiaalisesti vahvistavan yhteisön.**

Sote-uudistuksen vaikutukset kunnalliseen työpajatoimintaan

Sote-uudistuksen tavoitteet – hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen sekä yhdenvertaisten ja laadukkaiden palveluiden takaaminen ja niiden saatavuuden parantaminen – ovat kannatettavia. Uudistus on tarkoituksenmukainen myös yhteiskunnallisten muutosten tuomiin haasteisiin vastaamiseksi ja kustannusten kasvun hillitsemiseksi. Hyvinvoinnin edistäminen sekä yhdenvertaisten ja yhteen toimivien palveluiden varmistaminen koko maassa on tarpeen.

Into kuitenkin katsoo, **ettei valmisteilla oleva lakiesitys huomioi riittävästi työpajatoiminnan kaltaisen hyvinvointialueiden ja kuntien yhdyspinnoille asemoituvan monialaisen palvelun toimintaedellytyksiä.** Esitysluonnoksessa työpajatoimintaa tai sen kohderyhmiä ei ole tunnustettu riittävällä tasolla eikä uudistuksen vaikutuksia työpajojen tuottamien palveluiden saatavuuteen ole arvioitu.

Sote-uudistus vaikuttaa kriittisesti kuntouttavaa työtoimintaa tuottavien kunnallisten työpajojen toimintaan, kun kuntouttava työtoiminta uudistuksen myötä siirtyy hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle. Hyvinvointialueet voivat tuottaa kuntouttavaa työtoimintaa itse tai hankkia sitä kilpailutuksen kautta. **Tällöin kunnalliset työpajat, eivätkä todennäköisesti myöskään niiden sidosyksiköt, voi enää tuottaa kuntouttavaa työtoimintaa. Uudistus on tältä osin heikentämässä työttömien ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien palvelujen saatavuutta.** Tämä heikentäisi jo entistään haasteellisessa asemassa olevien tilannetta.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että työpajatoiminnan toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä vahvistetaan. Sote-uudistus on vesittämässä tämän tavoitteen, sillä se on kriittinen erityisesti kunnallisen työpajakentän kannalta. Uudistus voi monin paikoin johtaa kunnallisen työpajatoiminnan alasajoon. Tilanne olisi kestävä heikossa työmarkkina-asemassa olevien asiakkaiden kannalta.

Uudistus on heikentämässä mahdollisuuksia saavuttaa hallituksen työllisyystavoitteet. Työpajat ovat keskeisiä toimijoita työllisyyden edistämässä ja vastaavat merkittävästä osasta valmennus-, kuntoutus- ja työllistämispalveluita. Työpajatoiminta on monessa kunnassa ainoa pitkäkestoinen palvelu, jota on tarjolla heikossa työmarkkina-asemassa oleville lähipalveluna. Heikossa työmarkkina-asemassa olevien palvelutarpeet ovat moninaisia ja voivat liittyä niin puutteellisiin voimavaroihin ja osaamiseen kuin työn etsimiseen, työllistymiseen ja työyhteisössä toimimiseen. Työpajat tarjoavat ratkaisuja ja yksilöllistä tukea kaikkiin näihin tilanteisiin. **Työpajojen toimintaedellytysten heikentäminen ei tue työllisyysasteen nostamista, vaan on päinvastoin lisäämässä työttömyyttä.**

¹ AVI & OKM: Työpajatoiminta 2019 – valtakunnallisen työpajatoiminnan tiedonkeruun tulokset https://nuorisotilastot.fi/wp-content/uploads/2020/12/Tp_2019_raportti_2020_11_11.pdf

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

Koronaepidemian myötä rajusti kasvaneen työttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden yleistymisen vuoksi työllisyyttä tukevia ja edistäviä palveluita tulee pikemminkin lisätä.

Uudistus on lisäksi ristiriidassa työllisyyden kuntakokeilujen kanssa, jossa kunnille nimenomaan siirretään enemmän vastuuta työllisyydenhoidossa. Kunnilla tulee olla vahvat mahdollisuudet elinvoimansa ja työllisyytensä edistämiseen, ja tähän kunnallinen työpajatoiminta tarjoaa vahvan verkoston.

Uudistuksen riskinä on myös työpajapalvelujen entistä vahvempi keskittäminen kasvukeskuksiin ja alueellisen saatavuuden ja helposti saavutettavien lähipalvelujen väheneminen. Pitkien etäisyyksien ja heikkojen julkisten kulkuyhteyksien seutukunnissa tämä pudottaisi heikossa asemassa olevia palveluiden ulkopuolelle. Kunnilla on vahvat intressit edistää työllisyyttä ja elinvoimaansa, ja huolena on, miten ne säilyvät hyvinvointialueilla.

Työpajakentälle aiheutuvien seurausten vuoksi sote-uudistus on ristiriidassa oppivelvollisuuden laajentamisen kanssa ja vaikeuttaa oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteisiin pääsemistä. Työpajatoiminta tukee opintoalan löytymistä ja koulutukseen kiinnittymistä, kasvattaa osaamista sekä ehkäisee keskeyttämistä ja tukee opintojen loppuun suorittamista. **Monilla työpajoilla on jo pitkään voinut suorittaa tutkinnon osia tai kokonaisia tutkintoja. Oppivelvollisuuden laajentamista koskevassa laissa työpajat nähdään muina oppimisympäristöinä.** Työpajat tarjoavat kokonaisvaltaista psykososiaalista tukea ja mahdollisuuksia suorittaa opintoja valmennuksen tukemana ja käytännön työtehtävien kautta. Työpajojen tarjoama yksilöllinen valmennus, kertyvän osaamisen tunnistaminen ja sosiaalisesti vahvistava yhteisö tukevat osaltaan myös nuorten koulukuntoisuutta. Työpajat toimivat koulutuksen järjestäjien kumppaneina ja sekä tutkintotavoitteisen että tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen oppimisympäristönä. **Jos kunnallisten työpajojen määrä vähenee, pienentyvät myös oppivelvollisten mahdollisuudet hyödyntää työpajatoimintaa opintojensa tukena ja osana yksilöllisiä koulutuspolkujaan.** On myös huomattava, että lähipalveluina työpajat lisäävät merkittävästi mahdollisuuksia opintojen suorittamiseen. Jotta koulutuksen keskeyttämiset saadaan vähenemään, tulee koulutuksen järjestäjien ja työpajojen yhteistyötä pikemminkin vahvistaa ja laajentaa.

Lakiesityksessä työpajatoiminta mainitaan kohdan *Vaikutukset eri väestöryhmien palveluihin* luvussa 4.2.4.4.4.4 *Lapset, nuoret ja perheet*. Esityksessä ei ole huomioitu, että työpajatoimintaa tarjotaan nuorten lisäksi aikuisille. Tulee myös huomioida, että työpajatoiminnassa ollaan pääsääntöisesti toimintaan ohjaavan tahon toimenpiteessä, kuten kuntouttavassa työtoiminnassa tai sosiaalisessa kuntoutuksessa, joita koskeva lainsäädäntö osaltaan sääntelee toimintaa. Esityksessä todetaan:

”Nuorille suunnattua työpajatoimintaa toteuttavat kunnalliset organisaatiot sekä yhdistykset ja säätiöt. Hyvinvointialueet voisivat hankkia kyseistä palvelua, joskin niiden tulisi hankintalain nojalla pääsääntöisesti kilpailuttaa palveluhankintansa.”

Esityksessä todetaan lisäksi kohdassa 4.2.2.1 (*Vaikutukset kuntien organisaatioihin ja toimintaan*):

”Jos kunta osallistuisi kuitenkin tarjouskilpailuun tai harjoittaisi toimintaa muutoin kilpailutilanteessa markkinoilla, tulisi sen kuntalain 126 §:n perusteella yhtiöittää toimintansa.”

Säännösten kunnallisten työpajojen mahdollisuuksiin tuottaa sote-palveluja vaikuttaa siis käsillä olevan lakiesityksen lisäksi hankintalaki ja kuntalaki sekä kuntouttavaa työtoimintaa koskeva laki. On huomattava, että lakiesityksessä mainittu kilpailuttamisen ja yhtiöittämisen velvoite on ongelmallinen juuri kuntouttavan työtoiminnan ja kunnallisten organisaatioiden kohdalla, eikä tuo työpajoille ratkaisua, sillä kuntouttavaa työtoimintaa ei sitä koskevan lain mukaan voi tuottaa yritysmuotoinen organisaatio.

Vaikka kunta voisikin tuottaa kuntouttavaan työtoimintaan kuuluvaa tukea ja ohjausta yritysmuotoisena, on epävarmaa, mitkä ovat kuntien mahdollisuudet ja intressit yhtiöittää toimintaa ja osallistua kilpailutuksiin yksityisen sektorin kanssa. Sama kilpailutushaaste koskee myös kuntien mahdollisesti perustamia yhdistyksiä ja säätiöitä.

Kuntouttavaan työtoimintaan liittyy rahoituselementti – valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä – ja tämän rahoituksen poistuessa monen kunnan työpajatoiminnan talous joutuu merkittävän haasteelliseen tilanteeseen. Rahoituksen pienentymisen vaikutuksesta myös työpajan muiden toimenpiteiden, kuten työkokeilun, tarjoaminen voi joutua vaakalaudalle. Vaarana on, että työpajat menettävät

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

toimintaedellytyksensä ja sitä kautta asiakkaat tarpeisiin vastaavat palvelunsa. Kunnissa tämä merkitsisi paitsi suurta vajetta työttömille tarjottavissa palveluissa, myös kasvua työmarkkinatuen maksuosuuksissa.

Kunnalliset työpajat vastaavat merkittävästä osasta erityisesti kuntouttavan työtoiminnan toteuttamispaikkoja. Missä ja millaisin volyymein kuntouttavan työtoiminnan palvelua on jatkossa tarkoitus toteuttaa, jos kunnalliset työpajat eivät enää voi tarjota kuntouttavaa työtoimintaa? Ei myöskään voida olettaa, että hyvinvointialueilta vain ohjattaisiin asiakkaat kunnan ylläpitämälle työpajalle ilman korvausta – mitkä olisivat kunnan mahdollisuudet ja intressit ylläpitää työpajatoimintaa, jos siihen liittyvä rahoituspohja poistuu ja siirtyy hyvinvointialueille? **On epävarmaa, miten kunnat pystyvät tulevaisuudessa ylläpitämään nykyisenkaltaista työpajatoimintaa, jos sosiaalihuollon palvelujen tuottaminen ja palveluista maksettavien kompensatioiden saaminen ei ole niille mahdollista.**

Työpajojen rahoitus on monikanavaista. Nuorten työpajatoiminnan valtionrahoitus kohdennetaan OKM:n nuorisotyön momentilta (29.91.51). Valtionrahoitus kattaa yksittäisen työpajan budjetista vain osan, eikä sillä pelkätään voida rahoittaa toimintaa. **On huomattava, että kokonaisuudessaan työpajatoiminta on merkittävältä osin kuntien rahoittamaa, ja kuntouttavaan työtoimintaan liittyvällä valtionrahoituksella on niiden budjetissa merkittävä osuus.** Lisäksi, jos kunnille jää edelleen velvoite työmarkkinatuen kuntaosuuden kuluista, ei kunnilla ole riittävästi mahdollisuuksia kustannusten hillitsemiseen, ja tämä aiheuttaa etenkin haastavassa taloudellisessa tilanteessa olevien kuntien muidenkin palvelujen vaarantumista.

Työpajatoiminta on vahvasti monialaista. Työpajat tuottavat käytännössä samalla henkilöstöllään sosiaalipalveluita (kuntouttava työtoiminta ja sosiaalinen kuntoutusta) ja TE-hallinnon palveluita (työkokeilu ja palkkatuettu työ) sekä koulutuksen tukipalveluita (ammattillisen koulutuksen tukijaksot ja koulutus sopimus). Ei siis voida ajatella, että kun kuntouttavaan työtoimintaan liittyvä rahoitus poistuu, niin myös henkilöstökulut siirtyvät. Henkilöstön tulee pystyä monialaisesti tuottamaan myös muiden sektoreiden palvelut. Muut palvelut eivät myöskään täytä syntyvää rahoitusvajetta.

On myös huomattava, etteivät työpajojen muut yleisimmät toimenpiteet, työkokeilu ja palkkatuettu työ, riitä toimenpiteiksi, sillä ne eivät vastaa elämänhallinnallisen ja kuntouttavan tuen tarpeisiin. **Jos kunta ei voi jatkossa tuottaa työpajoilla kuntouttavaa työtoimintaa tai sosiaalista kuntoutusta, useiden tuhansien ihmisten palvelujen saaminen vaarantuu.**

Lisäksi on todennäköistä, että työpajoilla toteutettavan kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen lisäksi vastaavia haasteita syntyy uudistuksen myötä myös sosiaalihuollon muissa työllistymistä tukevista toiminnoissa (vanhan sosiaalihuoltolain voimaan jätetyt säännökset SHL 27 d ja e) ja kehitysvammaisten palveluissa.

Sote-uudistuksen muita vaikutuksia työpajakenttään

Järjestämisvastuun siirrolla hyvinvointialueille voi olla laajoja vaikutuksia palveluverkostoon. **Uhkana on palvelujen yhä vahvempi keskittyminen kasvukeskuksiin ja alueellisen eriarvoisuuden vahvistuminen. Heikossa työmarkkina-asemassa olevien kannalta on tärkeää, että työpajatoiminta turvataan helposti saavutettavana lähipalveluna sekä nuorten että aikuisten osalta.**

Kun hyvinvointialueet kilpailuttavat kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen palveluita, haasteena on, että kaukana kasvukeskuksista sijaitseviin pieniin kuntiin on vaikea saada palveluntuottajia. Jos hyvinvointialue ei voi järjestää palvelua näillä paikkakunnilla, uhkana on, että monet jäävät ilman palvelua, sillä joukkoliikenne voi olla heikkoa tai sitä ei ole. Lisäksi on huomattava, että alueellisesti ja volyymeiltaan laajat kilpailutukset suosivat suuria toimijoita, ja pienten paikallisten organisaatioiden mahdollisuudet pärjätä kilpailussa heikkenevät. **Työpajapalveluiden turvaamisessa on näin ollen kyse myös alueellisesta yhdenvertaisuudesta ja pienten kuntien ja haja-asutusalueiden palveluiden ja asukkaiden tasavertaisten mahdollisuuksien varmistamisesta.**

Joillakin alueilla sote-kuntayhtymät toimivat kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen järjestäjinä jo tällä hetkellä. Jotkut sote-kuntayhtymät ovat myös ryhtyneet tuottamaan työpajapalveluja itse, eli ne ovat perustaneet uusia omia työpajojaan. Tämä on heikentänyt ohjautumista vakiintuneille työpajoille ja aiheuttanut

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

päällekkäistä toimintaa. Kolmannelta sektorilta hankkimiensa palveluiden lisäksi jotkut sote-kuntayhtymät ovat ohjanneet asiakkaita kunnallisille työpajoille kuntouttavaan työtoimintaan siten, että ne saavat itse kuntouttavaan työtoimintaan kuuluvan valtion korvauksen, mutta eivät maksa mitään kunnan työpajan tuottamasta palvelusta. On tarkoituksenmukaista, että palvelua tuottava organisaatio saa palvelustaan korvauksen.

Sote-kuntayhtymät ovat yleisesti kilpailuttaneet kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen ja hankkivat niitä kolmannen sektorin työpajoilta. Moni näistä työpajatoimijoista on nostanut esille kilpailutuksen matalat hinnat ja huolensa mahdollisuuksista vastata niiden puitteissa asiakkaiden moninaisiin yksilöllisiin tarpeisiin. Tulee varmistaa, että palvelut vastaavat tarpeisiin ja niihin resursoidaan riittävästi.

Monet kolmannen sektorin työpajaorganisaatioista toimivat jo tällä hetkellä palveluntuottajina markkinoilla. Osalle heistä sote-uudistus avaa uusia mahdollisuuksia kehittää ja laajentaa toimintaansa. **Uudistuksessa pitää varmistaa, että työpajakentän osaamista ja sen tuottamia palveluita pystytään hyödyntämään myös uudistuksen käynnistyessä ja siirtymävaiheen aikana ilman palveluihin tulevia katkoksia.** Työpajatoiminta tukee osallisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä sekä edistää koulutukseen ja työmarkkinoille sijoittumista – sen toimintaedellytykset tulee turvata.

Työpajatoimijoiden näkemyksiä sote-uudistuksen vaikutuksista

Into on kerännyt työpajatoimijoilta näkemyksiä ja toteuttanut jäsenorganisaatioilleen kyselyn sote-uudistuksen vaikutuksista toimintaan. Kyselyyn saatiin 115 vastausta. Vastaajista 30 % uskoo, että sote-uudistuksen vaikutukset oman työpajan toimintaan ovat sekä myönteisiä että kielteisiä. Yhteensä 6 % katsoo vaikutusten olevan voittopuoleisesti myönteisiä. 29 % pitää vaikutuksia merkittävän kielteisinä ja 13 % jossain määrin kielteinä. **Näin ollen suurin osa, yhteensä 42 % työpajatoimijoista, katsoo sote-uudistuksella olevan voittopuoleisesti kielteisiä vaikutuksia oman työpajansa toimintaan.**

Työpajakentältä kerättyjen arvioiden mukaan uudistuksen seurauksena moni kunnallinen työpaja joutuisi lopettamaan toimintansa. Työpajatoimijat korostavat, etteivät asiakkaat ja heidän palvelutarpeensa kuitenkaan katoa – päinvastoin: asiakkaan haasteet vain kasautuisivat ja vaikeutuisivat. Tämä näkyisi myöhemmin myös hyvinvointialueiden kasvavina sote-menoina, esimerkiksi mielenterveys- ja päihdepalvelujen kustannusten kasvuna. **Työpajakentällä on suuri huoli heikossa työmarkkina-asemassa olevien jäämisestä ilman tarpeisiinsa vastaavia palveluita.** Työpajatoimijat kuvaavat:

”90 % työpajamme toiminnasta on kuntouttavaa työtoimintaa. Jos tämä uudistus menee läpi, joudumme lakkauttamaan useita työpajoja tai pahimmassa tapauksessa koko toiminnan. Paja on toiminut 80-luvulta asti. Jos uudistus menee läpi, se on kuolinisku toiminnallemme, mutta myös pienen seutukunnan asiakkaille, jotka matalan kynnyksen palvelua tarvitsevat!”

”Kuntouttavan työtoiminnan poistuessa kunnallisen työpajan palveluvalikoimasta tulee kunnan sakkomaksut kasvamaan merkittävästi ja vastaavasti aktivoivien toimenpiteiden määrä romahtamaan. Pahoin pelkään, että suurimpina häviöinä tulee olemaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevat nuoret sekä pitkäaikaistyöttömät.”

Työpajatoimijat korostavat, että koronaepidemian myötä työttömyys on kasvanut ja haasteellisessa asemassa olevien tilanteet ovat entisestään vaikeutuneet. Työpajatoiminnalle on aiempaa suurempi tarve. Siten uudistus seurauksineen on

”vastakohta sille, mitä nyt oikeasti pitäisi tehdä.”.

Työpajatoiminta on todennetusti tuloksellista ja vaikuttavaa

Työpajakentällä on pitkä kokemus ja monipuolinen ammattitaito tuottaa kokonaisvaltaiselle valmennukselle perustuvaa kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta. Tätä osaamista ei tule sote-uudistuksessa hävittää. Työpajatoiminnan tulokset ovat todennetusti erittäin hyviä useilla mittareilla mitattuna. **Nuorista valmentautujista lähes puolet sijoittui työpajajakson jälkeen koulutukseen (33 %) tai työelämään (17 %).** Lisäksi 21 % nuorista valmentautujista sijoittui muuhun ohjattuun toimenpiteeseen, kuten työkokeiluun työpajan ulkopuolelle, ja 9 % muualle, kuten armeijaan tai perhevapaalle. Kaikista valmentautujista positiivisesti työpajajakson jälkeen

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki
www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

sijoittui 74 %.² Sovari, sosiaalisen vahvistumisen mittari, tuottaa valtakunnallisesti yhdenmukaista tietoa työpajatoiminnan laadusta ja sosiaalisesti vahvistavista vaikutuksista. **Sovariin vastanneista valmentautujista 92 % on kokenut sosiaalista vahvistumista jollakin osa-alueella työpajajakson aikana.**³

Nuorisotutkimusseuran toteuttaman rekisteritutkimuksen mukaan työpajavalmennuksesta hyötyvät erityisesti nuoret, joilla on mielenterveyden ongelmia. Työpajatoiminta vahvistaa koulukuntoisuutta eli tukee nuorten työ- ja toimintakykyä. **Tutkimuksen mukaan työpajavalmennus edesauttaa erityisesti ammatillisen koulutuksen keskeyttäneitä, koulutuksen ulkopuolelle jäämässä olevia sekä etenkin pelkän peruskoulun varaan jääneitä nuoria etenemään koulutus- ja työelämäpoluilla.** Sama vaikutus havaitaan ylioppilastutkimuksen suorittaneilla, joilla ei ole ammattiin pätevöittävää koulutusta. Työpajatoiminnan on todettu selvästi auttavan nuoria jatkamaan kesken jääneitä koulutuspolkujaan ja edistävän työllistymistä.⁴

Kunnallisten työpajojen toimintaedellytykset on varmistettava laissa

Sote-uudistuksen vaikutukset kunnallisten työpajojen tuottamaan kuntouttavaan työtoimintaan ja sitä kautta työpajojen toimintaedellytyksiin tulee pikaisesti arvioida ennen lain voimaantumista – tätä ei tule jättää lain toimeenpanon vaiheeseen hyvinvointialueiden tehtäväksi.

Kunnallisten työpajapalveluiden jatkumisen edellytykset tulee varmistaa sote-uudistusta koskevassa laissa. **Tu- lee selvittää, onko sopimuksellisuus ilman kilpailuttamis- ja yhtiöittämisvelvoitetta riittävä ja tarkoituksenmu- kainen keino, vai tarvitaanko esim. mahdollisuus järjestämisvastuun siirtoon kunnalle.** Lisäksi tulee selkiyttää hyvinvointialueiden ja kunnallisten työpajojen yhteistyön muut mahdolliset muodot.

Laissa tulee mahdollistaa, että kunnallinen työpaja voi tuottaa maakunnan järjestämisvastuulle siirtyviä palve- luita, kuten kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta. Myös jatkossa kunnallisen työpajan on saa- tava kuntouttavaan työtoimintaan kuuluva valtion korvaus tuottamastaan palvelusta. Kuntouttavan työtoimin- nan ja sosiaalisen kuntoutuksen osalta tarvitaan työpajoja ja vastaavia valmennusyksiköitä koskeva poikkeus samaan tapaan, kuin työsopimuslaissa (26.1.2001/55) on tällä hetkellä.

Hallitusohjelman mukaisesti on vahvistettava työpajatoiminnan toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä ja tur- vattava kunnallisten työpajojen toimintaedellytykset sekä sitä kautta heikossa työmarkkina-asemassa olevien lähipalvelut. Koronan vuoksi kasvaneeseen työttömyyteen tulee vastata lisäämällä valmennus-, kuntoutus- ja työ- lisyyspalveluita. Työpajat ovat tässä keskeisiä toimijoita. Uudistuksen myötä ei tule jättää hyödyntämättä sitä osaamista, paikallistuntemusta ja vaikuttavia käytäntöjä, joita työpajoilta löytyy.

”Työpajatoiminta on se tapa, jolla monia yhteiskunnasta putoavia nuoria voidaan auttaa, kun muu ei auta.”

² AVI & OKM: Työpajatoiminta 2019 – valtakunnallisen työpajatoiminnan tiedonkeruun tulokset https://nuorisotilastot.fi/wp-content/uploads/2020/12/Tp_2019_raportti_2020_11_11.pdf

³ Kinnunen, Riitta (2020) ”Elämäni tärkein askel kohti tulevaisuutta”. Työpajatoiminnan valtakunnalliset Sovari 2019 -tulokset. Valtakunnallinen työpajayhdistys, Helsinki.

⁴ Vauhkonen, Teemu & Hoikkala, Tommi (2020) Syrjäytymisen lasku. Tutkimus syrjäytymisestä, sen kustannuksista ja kohdennetun nuorisotyön vaikuttavuudesta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Helsinki

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

